

**BİR CUMHURİYET DİPLOMATI:
NUMAN MENEMENCİOĞLU**

Gökhan METİN

BİR CUMHURİYET DİPLOMATI: NUMAN MENEMENCİOĞLU **Gökhan METİN**

Bu kitap, Efil Yayınevi tarafından “Doktora Tezlerinin Kitaplaştırılması” kapsamında basılmıştır.

Doktora Tezlerinin Kitaplaştırılması No: 7

Genel Yayın Numarası: 427

ISBN: 978-625-98941-5-7

1. Basım, Temmuz 2024

EFLATUN Basım Dağıtım Yayıncılık Danışmanlık Yatırım ve Tic. Ltd. Şti.©2024
Efil©2024

Bu kitabın tüm hakları saklıdır.
Herhangi bir şekil ya da yöntemle çoğaltılamaz.
Sertifika No: 45550

Genel Yayın Yönetmeni: Serenay Dıraz
Grafik Tasarım: Ferhat Önder

Baskı ve Cilt:

Vadi Grafik Tasarım ve Reklamcılık Ltd. Şti. İvedik Org. San. 1420. Cad.

No: 58/1 Yenimahalle/ANKARA

Tel: 0 312 395 85 71

Matbaa Sertifika No: 47479

E F İ L Y A Y I N E V İ

EFLATUN Basım Dağıtım Yayıncılık Danışmanlık Yatırım ve Tic. Ltd. Şti.

Bağcılar Mahallesi Şemsettin Günaltay Caddesi 283. Sokak Ata Apartmanı

No: 9/7 06670 Çankaya/Ankara Türkiye

Tel : (+90) 312 442 52 10

GSM : (+90) 541 232 00 46

www.efilyayinevi.com • [instagram.com/efilyayinevi](https://www.instagram.com/efilyayinevi) • [twitter.com/efilyayinevi](https://www.twitter.com/efilyayinevi)

ÖNSÖZ

Bir tarihçi için bir diplomatın hayatını doktora tezi konusu olarak seçmek kolay bir karar değildir. Diplomatlık mesleğinin doğasını bilmeden ve tanımadan varılabilecek sonuçlar bir tarihçiyi yanlış ya da eksik yorumlamalara itebilir. Biyografi çalışmak başlı başına zor ve nazik bir süreçken bir de üstüne araştırdığımız kişinin diplomat olması beraberinde çeşitli zorluklar doğurabilmektedir. Böyle bir seçimi yaptıktan sonra özellikle dikkat edilmesi gereken bazı hususlar olduğuna kanaat getirmiştik.

Ortaya koyacağımız çalışmanın yaşanmış olan gerçek hayat hikâyesine mümkün mertebe uygun olabilmesi için öncelikle diplomatların hayatlarını yakından tanımamız gerektiğini düşündük. Bu farkındalığı sağlayabilmenin en iyi yolu diplomatların yazdıkları anı türü eserleri okumak olacaktı. Diplomatlık mesleğinin doğasını hayal edebilmeye başladıkdan sonra yalnız bununla yetinmenin bizi yine de büyük yanlışlara itebileceğini hesaba katarak bir sonraki adımın araştırdığımız diplomatın yaşadığı dönemi ve şartları çok iyi kavramak olacağını düşündük. Söz konusu dönem 20. yüzyılın ilk yarısı olduğundan diplomat Numan Menemencioğlu'nun mesleğinde önemli mevkilere yükseldiği yılları kapsayan yaklaşık yirmi yıllık basın arşivinin günbegün taramasını yaptık. Özellikle iki dünya savaşı arası süreç ve İkinci Dünya Savaşı yıllarıyla sonrası için basın arşivi üzerinden ciddi bir araştırma ve tasnif süreci geçirdik. Menemencioğlu ile ilgili her türlü gazete küpürünü, fotoğrafı ve makaleyi yıllarına göre ayırarak sınıflandırdık. Bu tarama süreci, söz konusu dönemin dünyasının zihinsel olarak fotoğrafını çekmemizde belki de döneme dair yazılmış onlarca tetkik eser okumaktan daha fazla bir vizyon geliştirmemizi sağladı.

Önemli bir devlet adamının hayatını pek çok yönüyle ortaya koyabilmek için yukarıda saydıklarımız halen yeterli gelmemekteydi. Bu sebeple Numan Menemencioğlu ile ilgili resmi arşiv belgelerine ulaştık. T.C. Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Cumhuriyet Arşivi, Dışişleri Bakanlığı Arşivi ve diğer devlet arşivlerinden onlarca belgeyi edinerek bu belgeleri tarihlerine göre önceden oluşturduğumuz yılların ismini taşıyan klasörlere yerleştirdik. Bunların yanına TBMM Zabıt Cerideleri ve birtakım bazı evrakları da ekledik. Diğer taraftan diplomat Numan Menemencioğlu'nun özel yaşamı hak-

kında bilgi edinmek için ciddi bir araştırma süreci içine girmiş bulunuyorduk.

Numan Menemencioğlu, çocuk sahibi olmadan vefat ettiğinden sonraki nesiller bakımından röportaj tekniğiyle kendisi hakkında anı, hikâye ve özel bilgi toplamak oldukça zor görünmekteydi. Bu noktada talihimizin döndüğü bazı anlar yaşandı. Bunlardan ilki Menemencioğlu sülalesinin uzun yıllar arşivini tutan ve ülkemizin yetiştirdiği en büyük arşivcilerden merhum Taha Toros'un arşiv belgelerinin İstanbul Şehir Üniversitesi tarafından dijital erişime açılmış olmasaydı. Söz konusu arşiv belgeleri içinde geçtiğimiz yüzyıllardaki Menemencioğlu sülalesinin soy şecereleri, aile üyelerinin birbirine yazdıkları mektuplar, fotoğraflar, hikâyeler ve bir araştırmacıya lazım olabilecek pek çok bilgi önümüze serilmiş oldu. Hatta Numan Menemencioğlu'nun gençlik yıllarında Osmanlıca ve eski harflerle yazdığı mektuplar dahi söz konusu arşivin içerisinde karşımıza çıkmıştı. Söz konusu mektupların ve bazı önemli belgelerin de tercümesini gerçekleştirip ilgili yıllara ait klasörlerin içerisine yerleştirdik.

Numan Menemencioğlu bizzat çocuk sahibi olmasa da Türk bürokrasisine uzun yıllar yön vermiş Menemencioğlu sülalesinden ilgili kişilere ulaşmanın ortaya koyacağımız hikâyedeki boşlukları doldurması bakımından hayati bir faydası olacağını düşündük. Birkaç hafta süren bir araştırmanın ardından Numan Menemencioğlu'nun yeğeni Nermin Menemencioğlu'nun İsviçre'de yaşayan kızı Sn. Olivia Streater'ın e-posta adresine ulaşabildik. Kendisi Türkçe bilmediğinden ve doğduğu nesil itibarıyla bu araştırmaya bir katkı sunamayacağını belirttikten sonra yine de bu araştırma için Türkiye'de yaşayan bazı aile fertleriyle bizleri görüştürebileceğini ilettiler. Ardından kendisinin vesilesiyle Numan Menemencioğlu'nun ağabeyi Muvaffak Menemencioğlu'nun torunu Sn. Sevil Etili ile temasa geçtik. Sevil Hanım, amcasının hayatını irdeleyen araştırmamızda ellerinden gelen yardımı seve seve yapacağını ilettilikten sonra araştırmamızın kaynakları bakımından hemen hemen her taş yerine oturmuş gibi görünmekteydi. Nitekim kendileri takip eden süreçte de pek çok defa kıymetli belge ve bilgileri bizimle paylaştı. Menemencioğlu ailesinin diğer kıymetli fertleriyle tanışma ve iletişime geçme fırsatımız kendisi sayesinde oluştu.

Tezimizin birinci bölümünde Menemencioğlu sülalesinin tarihçesi ve Numan Menemencioğlu'nun çekirdek ailesi anlatılmaktadır. Aynı zamanda Numan Menemencioğlu'nun çocukluk ve gençlik yılları, eğitim hayatı ve içinde yaşadığı dönemden de bilgiler verilmektedir. Bu bölümde psikotarih yaklaşımıyla Menemencioğlu'nun özel yaşantısı yorumlanmaya çalışılmıştır.

İkinci bölümde ise Menemencioğlu'nun diplomatlık mesleğine girişi ve meslekteki erken yılları anlatılmaktadır. Bu süreç 1914 Viyana Sefareti'ndeki Üçüncü Kâtiplik göreviyle başlayıp 1928'de merkeze tayin edilmesiyle geçen süreci kapsamaktadır.

Üçüncü bölümde Numan Menemencioğlu'nun Dışişleri Bakanlığı'ndaki müsteşarlık, genel sekreterlik, siyasi müsteşarlık ve dışişleri bakanlığı dönemleri anlatılmaktadır. Bu bölüm 1928'den başlayıp 1944'ün sonlarına kadar olan dönemi anlatmaktadır.

Dördüncü ve son bölümdeyse Numan Menemencioğlu'nun İkinci Dünya Savaşı sonrası Paris Büyükelçisi olduğu yıllardaki faaliyetleri ve bu faaliyetlerin dönemine göre önemi anlatılmıştır. Ayrıca emekliliği ve Türkiye'de geçirdiği son zamanlarıyla anılarda ne biçimde yer aldığı da vurgulanan diğer şeyler arasındadır. Tüm bu bölümlerde kullanılan makam ve mevki adları olduğu gibi kendi dönemine ait kelimelerden seçilmiş olup, bu kelimelerin terk edilip modern isimlendirmelerin yaygınlaştığı yıllarda ise aynı kelimelerin modern karşılıkları kullanılmıştır.(Hariciye Vekâleti – Dışişleri Bakanlığı, Sefaret – Büyükelçilik vs.) Aksi takdirde daha modern kelimelerin kapsamları daha eski dönemleri anlatırken semantik bazda tarih yanlılığı (anakronizm) oluşturacaktı.

Tezimizin konusuna ilişkin benzer çalışmalara baktığımızda karşımıza çıkan yüksek lisans tezleri şunlardır; İrfan Bülbül, *Numan Menemencioğlu'nun Türk Dış Politikası'ndaki Rolü*, İstanbul Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılâpları Enstitüsü (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul, 1996 ve Remzi Çetin, *II. Dünya Savaşı'nda Numan Menemencioğlu'nun Dışişleri Bakanlığı (1942 – 1944)*, Dokuz Eylül Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), İzmir, 2010. Bunların dışında Dr. Yücel Güçlü'nün, *Eminence Grise of The Turkish Foreign Service: Numan Menemencioğlu*, Türk Tarih Kurumu, Ankara, 2002, künyeli çalışması da Numan Menemencioğlu hakkında yazılmış bir baş-

ka önemli eserdir. Kaynak çeşitliliği ve Numan Menemencioğlu'nun hayat hikâyesinin tamamı bakımından ise tezimizin söz konusu çalışmaların yanında doktora tezi olarak ayrı bir yer teşkil edeceğine inanıyoruz. Bu noktada yukarıdaki eserlerle içerik ve vurgu bakımından tekrara düşmekten kaçındığımızı ve çalışmamızı daha çok bu eserlerde başvurulmamış birinci el kaynaklarla şekillendirdiğimizi söylemeyi gerekli görmekteyiz.

Tezimizi ortaya koyduğumuz sürecin birtakım zorluklarını da burada söylemek mecburiyetindeyiz. Nitekim bu süreç tamamen küresel Covid-19 Salgını'nın getirdiği kısıtlamalar dönemine tesadüf etmektedir. Söz konusu dönem bazı yüz yüze temasları ve ziyaretleri imkânsız kılmıştır. Dolayısıyla kaynaklarımızın bu bakımdan daha da çeşitli olmasının önüne geçmiştir. Diğer taraftan dijital arşivlerin yaygınlaşmaya başlaması ve iletişim çağının kazanımları da araştırmamızdaki külfetleri azaltan önemli unsurlardandı.

Bu tezin ortaya çıkmasında kıymetli yönlendirmelerini esirgemeyen, öncesinde tez izleme jüri üyesi iken sonrasında danışmanım olan Sn. Prof. Dr. Ercan Haytoğlu'na, yine tez sürecim devam ederken emekli olmuş bulunan eski danışmanım Sn. Doç. Dr. Yusuf Ziya Bildirici'ye, Tez İzleme Komitesi Üyelerimiz Sn. Prof. Dr. Dilşen İnce Erdoğan'a ve Sn. Prof. Dr. Umut Karabulut'a, araştırma sürecinde aile belgelerini, bilgilerini ve gönülden ilgilerini esirgemeyen Sn. Sevil Etili'ye, Sinan Kurtbay'a, Ali Ekber Menemencioğlu'na, çok kısa bir zaman önce vefat eden Numan Menemencioğlu'nun hukuki varisi ve manevi kızı merhume Ayşegül Sirmen'e ve adlarını burada tek tek sayamayacağım diğer Menemencioğlu ailesi üyelerine, Fransızca bazı belgelerin tercümesinde emeği geçen Sn. Uğur Eken'e ve kaynak tavsiyelerinde bulunan emekli Büyükelçilerimizden Sn. Pulat Tacar ve Sn. Ali Engin Oba'ya, araştırma süresince ilgilerini bizden esirgemeyen Sn. Prof. Dr. Yılmaz Kurt'a, şahsi arşivinden çalışmamızda kullanmak üzere tarafımıza fotoğraflar gönderme nezaketinde bulunan kıymetli sanatçımız Sn. İdil Biret'e, uzun süren çalışmalarım esnasında ilğimden mahrum kaldığı halde desteklerini benden esirgemeyen kıymetli eşim Sn. Neşe Kahraman Metin'e, dostlarım Giray Öz, İrem Sayıl ve Özben Özden'e sonsuz teşekkür ederim.

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	iii
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

NUMAN MENEMENCİOĞLU'NUN AİLESİ, EĞİTİM HAYATI VE DÖNEMİN TÜRK HARİCİYESİ

1.1. Menemencioğlu Ailesinin Tarihçesi	5
1.2. Numan Menemencioğlu'nun Ailesi ve Çocukluğu.....	9
1.3. Numan Menemencioğlu'nun Öğrenim Hayatı	16
1.4. Babası Menemenlizade Rıfat Bey'in Hayatındaki Rolü ve Etkisi	24
1.5. Düşünsel Hayatında Dedesi Namık Kemal'in Etkileri.....	25

İKİNCİ BÖLÜM

NUMAN MENEMENCİOĞLU'NUN HARİCİYE VEKÂLETİ'NDE ALDIĞI GÖREVLER VE FAALİYETLERİ

2.1. Viyana Sefareti'ndeki Görev ve Faaliyetleri	27
2.2. Bern Sefareti'ndeki Görev ve Faaliyetleri.....	28
2.3. 1923 – 1928 Arasında Dış Ülkelerdeki Diğer Görev ve Faaliyetleri	33
2.4. Hariciye Vekâleti'nde I. Daire Umum Müdürlüğü'ndeki Faaliyetleri	38
2.5. Hariciye Vekâleti Umumi Kâtipliği Görevi Sırasındaki Faaliyetleri (1933-1942).....	58
2.5.1. Montrö Boğazlar Konferansı ve Numan Menemencioğlu	77
2.5.2. Hatay Meselesi'ndeki Diplomatik Faaliyetleri ve Siyasi Müşteşarlığı.....	92
2.5.3. Numan Menemencioğlu'nun 1938'deki Faaliyetleri	111

2.6. 1930’lu Yılların Türk Dış Politikası ve Numan Menemencioğlu Hakkında Bazı Görüşler.....	136
--	-----

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

II. DÜNYA SAVAŞI YILLARINDA TÜRK DIŞIŞLERİ, NUMAN MENEMENCIOĞLU’NUN GÖREV VE FAALİYETLERİ

3.1. Beklenen Savaşın Başlaması ve Türk Dış Politikasının Tayini.....	141
3.2. 1940’da Yaşanan Önemli Gelişmeler ve Numan Menemencioğlu’nun Faaliyetleri	144
3.3. 1941’de Yaşanan Önemli Gelişmeler ve Numan Menemencioğlu’nun Faaliyetleri	154
3.4. Numan Menemencioğlu’nun Dışışleri Bakanlığı (13 Ağustos 15 – 1942 Haziran 1944).....	163
3.4.1. İstanbul Üniversitesi Devletler Hukuku Enstitüsü’nün Açılışındaki Nutku	174
3.4.2. 1943 Yaz Ayları	179
3.4.3 Müttefiklerin Düzenlediği Konferanslar ve Numan Menemencioğlu	185
3.4.4. Casus Çiçero’nun İfşa Edilmesinde Numan Menemencioğlu’nun Rolü	197
3.4.5. 1944 Yılı ve Numan Menemencioğlu	200
3.4.6. Savaş Yıllarında Türkiye’nin Krom Ticareti	200
3.4.7. Fransa’daki Yahudilerin Kurtarılması ve Numan Menemencioğlu	204
3.4.8. Askeri Mühimmat ile Boğazlardan Geçen Alman Ticaret Gemileri ve Menemencioğlu’nun İstifası	207

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM
PARİS BÜYÜKELÇİLİĞİ YILLARINDAKİ FAALİYETLERİ,
EMEKLİLİĞİ, DÜŞÜNCELERİ, ŞAHSİYETİ VE
ANILARDA NUMAN MENEMENCİOĞLU

4.1. Numan Menemencioğlu'nun Paris Büyükelçiliği Görevi ve Faaliyetleri (1944-1956).....	215
4.2. Paris Büyükelçilik Binasının Edinilmesinde Menemencioğlu'nun Rolü (Hotel de Lamballe)	218
4.3. 1945-1950 Arası Büyükelçilik Faaliyetleri	219
4.4. Paris Büyükelçiliği'nin Son Yıllarındaki Faaliyetleri.....	235
4.5. Anılarda Numan Menemencioğlu	237
SONUÇ.....	245
KAYNAKLAR.....	249
EKLER.....	273
DİZİN	303
ÖZGEÇMİŞ.....	305

GİRİŞ

19. yüzyıldan itibaren devletler arasındaki ilişkilerde diplomasi- nin ve diplomatların rolü giderek artmıştır. Sadece büyük devlet- ler birbirlerinin başkentlerine büyükelçi gönderebiliyorken Osmanlı Devleti bu büyük devletlerden biri olup diğer büyük devletler nez- dinde büyükelçi bulundurma hakkına sahipti. 20. yüzyılın başların- dan itibaren Osmanlı Devleti'nin Paris, Londra, Berlin, Viyana gi- bi önemli Avrupa başkentlerinde büyükelçilikleri bulunmaktaydı. Bunların yanında daha küçük merkezlerde konsoloslukları da mev- cuttu.

Birinci Dünya Savaşı'nın sonunda imparatorluklar parçalanıp Versay Barışı'nın Avrupa'da hüküm sürmeye başladığı vakitler- de diplomasi çağı bir kez daha ivmelenmeye başlamıştı. Osman- lı Devleti'nden aldığı hariciye mirasıyla yeni dünya düzeninde dış devletlerle ilişkilerini geliştirmek isteyen Türkiye Cumhuriyeti için diplomaside ve devletler hukukunda uzman yetişmiş memurlara ih- tiyaç duymaktaydı. Bu ihtiyaçla merkez kadrosunu güçlendiren Tür- kiye Cumhuriyeti, diğer devletlerle olan meselelerinde söz konusu alanda yetişmiş memurlarını kullandı. 1914'de Hariciye Nezareti'n- de kariyerine başlamış bulunan Numan Menemencioğlu aranan özelliklere sahip bir diplomattı. Kendisi her ne kadar imparatorluk zamanında mesleğe başlamışsa da kariyerinin en önemli başarıları- nı Cumhuriyet zamanında kazandı. Lozan Anlaşması'nın müzakere sürecinde Osmanlı Devleti zamanında Hariciye'ye girmiş bulunan pek çok memur Ankara Hükümeti tarafından emekli edilip görev- den uzaklaştırılmış olsa da Menemencioğlu yeni Cumhuriyet hükü- metinin yola devam etmek istediği ender diplomatlardan biri oldu. Bu itibarla kendisi bir Cumhuriyet dönemi diplomatıydı.

1929 Dünya Ekonomik Buhranı'nın yarattığı etkiler 1930'lu yıl- lar boyunca tüm dünyayı derinden etkilemeye hazırlanıyorken özel- likle Avrupa'da radikal siyasi cereyanların popülerleşmesi de fazla gecikmedi. Totaliter rejimlerin güçlendiği 1930'lu yılların ortaları- na doğru Birinci Dünya Savaşı'nın galipleri olan Demokrasi Ülkele- ri yaklaşan savaş tehlikesinin önüne geçemediler. Nasyonal Sosya- lizm Almanya'da, Faşizm İtalya'da devletlerin resmi ideolojisi haline gelmişti.

Avrupa'daki güvenliğin her geçen gün tehlike altına girdiğini, bunun ilk etapta bir kıta savaşı doğuracağını ve belki sonrasında bir dünya savaşına neden olacağını oldukça erken hesap eden Türkiye için ise Lozan Anlaşması'ndan kalan bazı egemenlik haklarını zedeleyici hükümleri değiştirmek ve bölgesel olarak barışı tesis etmek için diplomasi yolunu kullanma vakti gelmişti. Türkiye'nin 1932'de Milletler Cemiyeti'ne üye olması, 1934 Balkan Antantı'nı meydana getirmesi, 1936 Montrö Boğazlar Sözleşmesi'nin ortaya çıkmasındaki girişimleri ve Hatay'ın anavatana bağlanma süreci diplomasi marifetiyle kazanılan zaferlerdi. Türkiye devletler hukukunun ve devletler arası yüksek kurulların tahkir ve terk edildiği bir dönemde tüm bu başarıları yine devletler hukukuna başvurarak elde etmişti. Türkiye bu süreçte tüm komşularıyla dostluk ve saldırmazlık paktları imzalayarak bölgesel olarak kendini güvenlik zinciri içerisine almıştı. Avrupa'da ortaya çıkacak savaşın Balkanlar ve Anadolu'ya sıçramaması, sıçraması durumunda ise en az zararla atlatılması için 1930'lu yılların ağır ekonomik ve siyasi buhranları içinde Türkiye dış politika ve diplomasiye özel bir önem vermiştir.

1 Eylül 1939'da Almanya'nın Polonya'ya saldırmasıyla resmen başlayan Avrupa Savaşı'nın 10 Haziran 1940'da Fransa'nın kayıtsız – şartsız teslim olmasıyla daha geniş sahalara yayılacağı belli olmuştu. Fransa'nın çöküşünün ardından İtalya'nın da savaşa girmesi, Sovyet Rusya ile Almanya arasındaki saldırmazlık paktı, Türkiye'yi kendi coğrafyasında ve dış politikasında daha da yalnızlaştırarak işgal tehlikesine daha açık bir hale getirmişti. 1941 ilkbaharında Türkiye'nin Balkan Antantı müttefikleri, Mihver devletleri tarafından işgal edilmiş ve Almanya, Ege Denizi ile Balkanları ele geçirmişti. Savaşın başlamasından hemen önce İngiltere ve Fransa ile dostluk ve saldırmazlık anlaşması imzalayarak müstakbel savaşta ki tarafını belli etmiş olan Türkiye, bu sefer Almanya ile bir dostluk ve saldırmazlık anlaşması imzalamış ve savaşa girme tehlikesini bir müddet daha öteleyebilmişti. Türkiye ve Almanya arasında imzalanan dostluk ve saldırmazlık anlaşmasından üç gün sonra Almanya, Sovyet Rusya'ya savaş ilan etmiş ve İkinci Dünya Savaşı'nın Avrupa'daki Doğu Cephesi resmen açılmıştı. Fransa'nın çöküşünün ardından bütün Avrupa'yı kalesi haline getiren Mihver Devletlerine karşı o tarihlerde İngiltere'nin kıtada bir taarruza geçmesi mümkün görünmemektedir. Amerika Birleşik Devletleri'nin 7 Ara-

lık 1941'deki Pearl Harbour baskınından sonra savaşa girmesiyle savaşın seyri değişmeye başlayacaktı.

1942 yılında Türkiye tam bir tarafsızlık politikası izledi. Bu yılın sonlarına doğru ilk defa Alman ordularının cephelelerinden geri çekilme haberleri duyulmaya başladı. 1943 Şubat ayında Stalingrad'taki kesin Alman mağlubiyetiyle birlikte savaştaki ibre müttefiklerin lehine dönmüş görünüyordu. Savaşın sona ermesi için Almanya'nın kayıtsız – şartsız teslim olması gerektiğine kanaat getiren müttefikler bu amaca ulaşınca dek savaşmayı sürdüreceklerini ilan ettiler. Almanya ise bu gelişmeler sonucunda 1943'te tüm imkânlarını seferber ederek savaşacağını ilan etti. 1943 yılı boyunca Almanya cephelelerde gerilemeye devam etse de halen tüm Avrupa'yı kontrol ediyordu. Savaşın süresini kısaltmak isteyen müttefikler için 1943 sonbaharında Türkiye'yi savaşa sokmak oldukça yararlı bir yol olarak görülmüştü. Özellikle İngiltere, Akdeniz'deki tarihi ticaret yolunu hızlıca geri kazanmak ve Almanya'ya karşı nüfus kaybı yaşamadan yeni bir cephe açılmasını sağlamak için Türkiye'yi savaşa sokmaya ikna etmeye çalışacaktı. Türkiye milli savunması için 50 tümen askerini o tarihlerde silâh altında bekletiyordu. İngiltere Başbakanı Churchill için bu ordu Almanya'yı yıpratmaya yeterdi. Türkiye ise söz konusu gücünü kendini korumak için bekletmekteydi. Bu ordu bir taarruz ordusu olmadığı gibi çağın savaşında belirleyici olan hava kuvvetleri bakımından Almanya'ya kıyasla oldukça yetersizdi. Müttefiklerin savaşa girme taleplerini yeterli askeri tedbir ve lojistiği olmadığı için reddeden Türkiye'ye 1944'ün başlarından itibaren yapılan Müttefik baskıları, 1944 bahar aylarında zirveye ulaştı. Türkiye'nin artık Alman tehlikesinden ziyade Almanya'nın kayıtsız – şartsız teslim olmasından sonra boşalttığı ülkelerde ortaya çıkacak Sovyet Rusya yayılmacılığı tehlikesine hazırlanmaktaydı. İngiltere ise Türkiye'yi savaşa girmediği için savaş sonrası kurulacak yeni dünya düzeninde kazananların yanında masaya oturtmamak ve siyasi olarak yalnızlaştırmakla cezalandıracaktı.

Savaş sona erip Almanya kayıtsız – şartsız teslim olduğunda Türkiye'nin Sovyet Rusya hakkındaki kuşkuları gerçeğe dönüşmeye başladı. Balkanlarda ve Orta Avrupa'da kurulan Sovyet Rusya yanlısı hükümetler, komünizmin yaygınlaşması ve Avrupa medeniyetinin yok olma tehlikesiyle karşı karşıya kalması sürecinin sonunda dünyanın iki kutuplu bir hale bürünmesi şüphesiz Avrupa kıtasında

Sovyet Rusya'ya engel olacak bir denk gücün kalmaması sonucunda gerçekleşmişti. Türkiye de savaş sonundan itibaren oluşan Sovyet Rusya tehdidi sebebiyle demokrasi devletleriyle daha yakın ilişkiler kurmak zorunda kaldı. 20. yüzyılın ikinci yarısından itibaren kurulan dengeler tamamen İkinci Dünya Savaşı'nın siyasi sonuçlarıyla alakalıydı.

Dünya savaşları, ulusal mücadeleler, ekonomik buhranlar ve ağır diplomasi çağında Türkiye'nin dışişlerinde önemli bir hukukçu ve diplomat iş başındaydı. Yukarıda anlatılan zorlu zamanlardan biriktirdiği tecrübeleri, ailesinden devraldığı büyük kültürel miras ve Lozan Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ndeki tahsiliyle harmanlayacak olan bu diplomatın adı Numan Menemencioğlu idi. Dünya ve Türkiye'nin içinden geçtiği olağanüstü zamanlarda ülkesinin güvenliğinin sağlanması ve haklarının korunmasında oldukça mühim görevler üstlenecek olan bu diplomatın hayat hikâyesini aşağıda anlatmaya çalışacağız.